

Шта смо очекивали, а шта се стварно догађало у Републици Српској и БиХ у протеклих 12 месеци?

Детаљнија анализа показала би да се у оба БиХ ентитета мало остварило од оног што је најављивано почетком 2009. године. Уместо јачања ентитетских економија, макар симболичног раста запослености, производње и животног стандарда, догађало се супротно. Велики број предузећа није успео да се консолидује, оставши без тржишта и прихода, без новца за плате радника и текуће пословање. Зато је пут за многе фирме неизбежно водио у стечај и масовно отпуштање запослених.

Посебно тешка ситуација је била у Федерацији БиХ, где није било неких значајнијих улагања у производњу, јавне радове и профитабилне програме, а са расположивим буџетским средствима Федерације и њених 10 кантона нису се могле задовољити потребе прегломазне државне управе и администрације. Плате су готово свуда умањиване, цене су у међувремену расле, пензионерска примања не покривају ни половину потрошачке корпе, а много људи је без посла и редовних примања.

Овако суморној економско-социјалној слици Босне и Херцеговине на крају 2009. доста је допринела и општа економска криза. Новчани токови су осетно сужени, инвестиције пресакле, привредници немају (и све теже обезбеђују) обртни капитал, производња пада, а на тржиштима је све израженија конкуренција.

Развлашћивање ентитета

Годину која истиче памтићемо и по неуспелим покушајима представника Европске уније и САД да промене уставно-правну и политичку структуру Босне и Херцеговине на начин како су то желели политичари из Сарајева и Федерације БиХ. Њихов заједнички циљ био је унитарна, тј. централизована Босна и Херцеговина.

Они то називају „целовита и јединствена Босна“. Што је далеко од истине. И, заправо,

подвала. Зашто би само унитарна БиХ била „целовита“, када примери из целог света, и са истока и са запада планете, јасно показују да то није тако. Зар Швајцарска, Белгија, Немачка, Шпанија... нису целовите, са пуним и јединственим суверенитетом, иако их чине покрајине са свим етничким и другим разликама које унутар њих постоје?

Па када већ није могуће добровољно и „договором“ поништити Дејтон и укинути ентитете који су тамо озакоњени, страни управљачи, које персонификује високи представник за БиХ са својим бонским овлашћењима, настоје да до тог давнашњег циља долазе етапно, корак по корак. Тиме што ће се од Републике Српске одузимати њене дејтонске надлежности и преносити на централне органе власти у Сарајеву. У томе они имају доста искуства. Наиме, процес постепеног развлашћивања РС тече већ годинама. А преломни тренутак био је 2001, када је у уставна документа БиХ и ентитета унесена одредба о конститутивности три народа у БиХ – Срба, Бошњака и Хрвата. У Српској је распрострањено мишљење да је увођењем конститутивности у државно-правни систем земље отпочео процес ограничавања и слабљења суверености српског ентитета.

Слабљењу уставне позиције Републике Српске највише је допринела међународна заједница преко својих извршних тела и представника. Овде мислим првенствено на Савет за имплементацију мира у БиХ, ОХР и његовог шефа – високог представника УН. Они су се овде смењивали и, користећи бонска овлашћења, наметали одлуке какве су хтели. Уз обавезу да се без поговора, без права на приговор, безусловно изврши сваки њихов налог. Тако су створена многа заједничка тела и централизоване институције, међу којима: Државна гранична служба, Управа за индиректно опорезивање, Јавни радио и ТВ сервис и друга.

Много тога је промењено и наметнуто и у законодавној сфери. Према изјавама неких посланика и функционера извршне власти, више од половине свих закона и одлука, битних за функционисање Босне и Херцеговине као државе, наметнули су високи представници. То значи да такви акти, са снагом закона, нису прошли кроз нормалну демократску процедуру у парламенту и регуларно усвојени већ су донесени једнострано, уз обавезујућу примену.

Велики и разноврсни притисци на власти и политичка тела у Босни и Херцеговини, а нарочито у Републици Српској, чине се и у вези са могућношћу прикључења БиХ Европској унији. То се користи као непосредан повод за разна условљавања. На такав начин је остварена реформа одбране – успостављена је јединствена војска, иако заједнички војни органи нису предвиђени ни Уставом БиХ, ни одредбама војног анекса Дејтонског споразума.

Реформе које то нису

Годину која истиче карактерише и даље јак уплив странаца на све виталне функције државе. Почев од производње и дистрибуције електричне енергије (као што је видљиво на примеру Брчког) па све до примене важећих закона и Устава БиХ. Све то својим налогом и потписом високи представник у БиХ може да оспори, суспендује, преиначи или – што се неретко догађало – у целини поништи. Али, није у питању само високи представник са својим специјалним овлаштењима, за чије одлуке нема правних лекова. Иза њега је моћна институција ОХР са неколико стотина високо ранжираних и преплаћених чиновника, који креирају различита (често лоша и наопака) решења и онда их намећу као реформске пројекте. Ако се под термином реформи подразумевају позитивне промене и заокрети, то у овом случају не би могло да буде атрибут са таквим значењем, јер из ОХР долазе углавном једнострана и пристрасна решења. Све је усмерено на измену дејтонског профила и устројства земље и стварање јаке централне власти у Сарајеву. А то није реално и није могуће у земљи која је национално и верски подељена и која још није залечила ране из недавног грађанског рата.

Комплетна истина и оно суштинско у уставној реформи за Бошњаке било би гашење Републике Српске, што они и не скривају, док Хрвати желе да се издвоје из заједнице (ентитета) са муслиманима и формирају свој самостални државно-правни блок.

Ако је по Дејтону, све је то могуће, али уз услов да се постигне консензус (општа сагласност) сва три народа. А тога нема и тешко да ће га икад бити ако се инсистира на тако радикалним и за Србе неприхватљивим променама.